

ازبر (Ezber): ژ بهر (حفظ) [بۆ
نمونه هه گهر هۆزانه کێ ژ بهر
بکه ن] - ئەف په یقشه د زمانێ
عه ره بی دا ئانکو زه لامێ ملپان و
ب زاخ و فارس ژێ هه ر ب قی
واتای بکار دئین.

ازدر (Ezder): ژ هه ژێ.

ازدو (Uzdo): جهوی، سترک.

ازغ (Ezx): ئەو چقین داری بین کو
لدهمی که زاخێ دهینه برین - کیم
و عه داڤ.

ازگات (Ezgat): دل پیس، دلخراب،
دل ب گومان - به دکار، خرابکار.

ازیرا (Ezîra): ژ بهرکو، چونکی.

ازکهان (Ejkehan): ته نهل،
که دوه ر - که فر.

اسپرسا (Espersa): ئیرانیین که قن
ئەف په یقشه بۆ پیقانی بکار دئینان،
ئەو ژێ دا کوره جه حیلکه بۆ دهمی
دوو ده قیقا که ته غار و ئەو
مه سافا کو به زۆکی دپیقا دگوتنی
(اسپرسا) یهک کو به رامبه ری
(۱۵۰-۱۸۹) میترايه.

اسپرلوس (Êsperlos): ته لار،
قه سرتین شاها.

اسپری (Êsperî): ب داوی هاتی،

نه ژادی هندوئه وروپی کول وه لاتی
ئەلبانیا د ئاکنجی نه - ژنا شه رکه ر
و شه ره لیخ.

ارندان (Erendan): په یقشه
حاشاتیین (حاشا، کلا).

اروانه (Ervane): جو ره کێ حیشترا
می به.

اروند (Ervend): ئەزموون - رینج -
کوفشان - ئاره زو - جادوو - فیل،
حیله - توند و تیژ - ب هیتز.

ارویس (Ervîs): د ئایینی
زه رده شتی دا ناقتی به ره کێ مه زنی
چوارگوشه یه کو ئالاقین عیباده تی
وه کی ته ست و هاونی دادنه سه ر.

اره (Errê): مشار (ئامیره که بو برینا
دار و ئاسنی و..... هتد، بکار
دهیت).

اریب (Urfîb): خوه هر - چه میای -
شه ت (بۆ په رک و په روک و زه قیا)
لکاره.

اریس (Erîs): زیرهک و هشیار.

اریش (Erîş): زیرهک و هشیار.

ازار (Êzar): شه ل - هیزار (بنی
دیواری ژ رویی ئەردی تا نیتزیک
ئیک میتری) - بنی
ناقتی (کو برترین جهی ناقتی).

- بۆراندی. **استاغ (Êstax):** ستهور (گیانه وهر یان مروّقی کو نه زیت).
- اسپندارمذ (Êspendarmez):** د ئایینی زهرده شستی دا، ناقی فریشته کی یه کو زیره قانا نوردی یه و وه کیلا روزا پینجی یه ژ هر هه یقه کا سالا هه تاقی، ههروه سا ناقی هه یقا دوازدی و ناقی روزا پینجی یه ژ هر هه یقه کا سالا هه تاقی.
- اسپیتمان (Êspîman):** نازناقی زهرده شت پیغه مبهری یه.
- اسپیل (Espîl):** که سی کو کاری وی دزینا هه سپا بیت.
- است (Est):** ههستی، هیسک.
- است (Est-Ust):** کورتکریا اوستا (پهرتووکا ئایینی یا ئولی زهرده شتییا یه).
- استاخ (Ustax):** دلیر، نازا، نه ترس. «گستاخ» پتر لکاره.
- استاره (Êstarê-e):** ستیر - سازه کا موزیک کی یه کو ب سی تیلانه - ئەف په یقه ب ئانکوا (نخیفک، په رده و عه با) ژى دناش زمانى فارسى دا لکاره، هه رچه نده دیاره یا ژ زمانى عه ره بی هاتیه وهرگرتن.
- استام (Ustam):** لغاها هه سپی - زینا هه سپی - هه ر تشتیه کی هه سپی کو ب زیر و زیقی هاتیبته خه ملاندن.
- استان (Ustan-Êstan):** جهی راهه ستیانی، جهی ئانجی بوونی - پارێزگه ه.
- استبر (Êstebr):** مه زن - ستوبر - ب که له خ.
- استخوان (Ustuxan):** ههستی، هیسک - به رک (وه کی به رکی خورمی و به رکی مژمژی...).
- استر (Ester):** هیستر (گیانه وهره که).
- استردن (Usturden):** تراشین - پاقرن.
- استرش (Usturêš):** بیتر، مه ربیل.
- استره (Usture-ê):** گویزان (ئالاقی سهر و روی تراشین بو).
- استم (Êstem):** سته م، زولم، زوری.
- استمگر (Êstemger):** زوردار، زالم، سته مکار.
- استن (Ustun):** ستوین.

- هاڻيٽين دهوارا. هاشپيل (Eşpîl): خهري ماسي.
- اسن (Esen): جلڪي بهروپشت، جلڪي ڦاڙي - گوندوريت باڙيري «فارس».
- اشتاد (Eştađ): ناڻي فريشتهڪي يه د ٽاينين زهدهشستي دا و ناڻي روزا بيست و شهشي يه ژ هه هه يقهه کا سالا هه ناڻي.
- اشتر گاو (Uştur gav): زهرافه، (شترگاف پلنگ) پتر لڪاره، ژ بهر ڪو گهردهنا وي وهڪي يا هيشترئ يه و شاخين وي وهڪي يين گايه و رهنگي وي ژي مينا پلنگي پني پني يه.
- اشترلڪ (Uşterlek): كه رديڪل، ڪو به رهبي ديٽرئ (نعام)، ههروهسا د فارسي دا (شترمرغ) پتر دهيتته بڪارئينان.
- اشتڪ (Êşteġ): قوماتڪ (ٽهو پهروڪي ڪو نوبزادهي دناڻ را ديچن).
- اشتلم (Uştulum): زور و سته م - قهه بالغ و هه شترحوت.
- اشرفي (Eşrefî): جوړهڪي پاري ٽيري يئ ٽيراني ڪو د كهفن دا دهاته بڪار
- استنبه (Êstenbe-ê): ڪرٽ - گر - ب هيز، دلير - بو ديو و ڪابويسا دهيتته گوتن.
- استوار (Ustovar): موڪوم - راست و دروست - بنه جه - جهي باوهريئ - پله ڪا له شڪهري يه دناقبه را (گروهبانئ ٽيڪه م و ستوان) ي دا.
- استودان (Ustûdan): هه ستيدانڪ - گوړستان - زبانه تين زهده شتيان.
- استودن (Ustuden): په سندان - پته لدان، مه دڪرن.
- استور (Ustur): دهواري ڪو باري بهه لگريت يان سواريئ قه بويل بڪهت، وهڪ: هه سپ و هيسستر و..... هتد. ههروهسا (ستور) ژي لڪاره.
- استوه (Ustuh): وهستي ي، ماندي.
- اسغر (Usxur): سيخور.
- اسڪدار (Eskudar): نامه بهر - پيلڪ (قاصد).
- اسڪندان (Êskendan): ڪليل و قفل.
- اسڪنه (Êskênê-e): پيڪرن (بو داروباري لڪاره).
- اسڪيزه (Êskîzê-e): جوٽڪ

- ئېنان و كيشا وى بهرامبه ر (۱۸)
 نوکا - زاراوکه د پيشانی دا زيتنگر
 بکار دئین - بوو.
اشک (Eşk): روژندک - چپکین
 ناغی.
اشکاف (Êşkaf): دهرز، کهلشت،
 شکه - کون - کهنتورا پهرتووک و
 ئامانا.
اشکافتن (Êşkafte): دهرزین -
 کهلشین - کونبوون - دهرزاندن -
 کهلاشتن - کون کرن.
اشکفت (Êşkift): ئه و تشتی کو
 دهرزقی کهفتی یان هاتیه
 کهلاشتن یان هاتیه کونکرن، بو
 نمونه هه گهر کونهک ل چیاى ببیت
 دبیزتی (اشکفت) یا کو ئه م
 دبیزتی «شکهفت».
اشکل (Êşkêl): هه سپی کو دهستی
 وى بی راستی و پی وى بی چه پی
 سپی بن - فیل و حيله - قه لپ،
 سه خته.
اشک میغ (Eşkê mîx): باران،
 چپکیت بارانی.
اشکنه (Êşkene-ê): ناغی
 خوارنه کئی به - ناغی ئاوازه کئی به ژ
 موزیکا که فنا ئیرانی -
 بادان (بادانا بسکی).
اشکوفه (Uşkufe-ê): کویلکا
 دارى کوبه رى به لگا دبشکفن -
 هلافتن (دل رابوون).
اشنوسه (Êşnûse-ê): بیهنشک،
 (اشنوشه، شنوشه، شنوسه،
 وستوسه، ستوسر) ژى لکارن.
اشو (Eşo): زهلامی دلپاک و پیروز
 و ب وژدان - به هشتی.
اشیهه (Eşîhe-ê): شهینا هه سپی،
 (شیهه) ژى دئیتته بکارئینان.
اصفهان (Êsfehan): کوما
 سوپاه (اسپاهان) - ناغی بازیره کئی
 مه زنی ئیرانی به کو دبه سه نته رئ
 پاریزگه ها دهی یا ئیرانی - ناغی
 ئاوازه کا موزیکی به.
اصفهبود (Êsfehbud): اسپهبد:
 فرماندئ سوپای.
اعزام (Ê'zam): د فارسی دا ئانکو
 هنارتنا که سه کی بو جهه کی.
اغلیسون (Êxlîson): که سکوسور،
 که سکوتالا (قوس قزح).
افت (Uft): کهفتن - کیمى، کیم و
 کاسی.
افتادن (Uftaden): کهفتن (چ ژ
 جهه کئی خوه به افتینه ئه ردی و

- بکه‌ښیت، یان ژي ژ زیده
وهستیانی خوه لسه‌ر پیت خوه
نه‌گرت).
افتالیدن (Êftalîden): ره‌شانندن -
په‌لاته‌کرن - دراندن - که‌لاشتن.
افچه (Efçe): هه‌لامه‌ت. هه‌روه‌سا
(مترس، مترسک، هراسه، داهل)
ژي د زمانې فارسی دا دئینه بکار
ئینان.
افد (Efd): سه‌یر، عنتیکه.
افدر (Efder): مام (برایین بابین)،
هه‌روه‌سا برازا ژي لکاره (چ کچ
بت، چ کوپ). هنده‌ک جارا (اودر)
یان ژي اخدر) بکار دئینن.
افددم (Efdum): دویماهی،
سه‌ره‌نجام.
افراس (Efras): کاریز - کانی.
افزون (Efzûn): زیده، پتر.
افسر (Efser): تانج (کولاقی
شاهینین) - پله‌کا له‌شکهری یه.
افسردن (Efsurden): چرمسین -
سار بوون - جه‌مسین - دل‌سار بوون
- خه‌مگین بوون.
افسوس (Efsûs): زولم و سته‌م -
خه‌م و کوفان - ترانه و یاری.
افسون (Efsûn): فیل و حیلہ -
قه‌لپ، سه‌خته.
افشار (Efşar): مالکه‌کا
تاو‌لی (تاو‌له جوره‌کی یاریت یه) -
ناقې ئاوازه‌کا موزیکا ئیرانی یه -
تائیفه‌کا نه‌ژادې تورکایه کول
نازه‌ربایجانا ئیرانی و قه‌زوبین و
که‌رمانی دژین کو (نادر شاهې
ئه‌فشار - ئه‌وی کول سالا
۱۱۰۰ کۆچی ژ دایک بووی و ل
سالا ۱۱۴۸ کۆچی بوویه شاهې
ئیرانی و ل سالا ۱۱۶۰ کۆچی
هاتیه کوشتن - ژ قې تائیفی بوو).
افشک (Efşek): خوناښ.
افشرون (Efşûn): سی تلک و
مله‌یتب.
افشه (Efşe-ê): سافار - دانقوت.
افغان (Efxan): هه‌وار - ئاخینک -
زیمار.
افگار (Efgar): که‌سیره، وه‌ستیای
- خه‌مگین - بریندار.
افندیدن (Efendîden): شه‌رکرن -
هلېخستنا شه‌ر و شه‌ره‌نیخا.
اقبیل (Êqbîl): ئقبال، به‌خت -
خوه‌شبه‌ختی.
اکبیر (Êkbîr): بیس، کریت.
اکدش (Êkdêş-Ekdeş): دوقزور،

البا (Ulba): خوارنه که کو پیک

دهیت ژ دل و میتلاک و پیشازین

لبهر دوهنی سۆرکری. (قلیه پوتی

و حسرة الملوك) ژی لکارن.

الباد (Élbad): کویرنج.

الپر (Elper): زیرهک - فیلباز.

الجخت (Elcext- Elçext): هیچی

- چاقهری (بو وی کهسی دهیتته

گوتن بی کو چاقهری ول هیقیی

بت کو دی خه لکهک ههر تشتا

دهتی، بلا نهی پیدتی بیت ژی).

الدنگ (Eldeng): بیعار - کهدوهر

- کولانی (بی کول کولانا مهزن

ببیت و ههر رۆژ ل مالا ئیکی

بخۆت و قه خۆت).

الرد (Elerd): توره کا مهزنه کوژ

ریسی دهیتته چیکرن و بو

قه گوهاستنا (کا، شینکاتی،

سلک و.....هتد) بکار دئین.

الست (Elest): ران، رههن.

الفختن (Elfexten): کۆمکرن،

خرقه کرن. (الفاختن، الفخدن،

الفغدن، الفنجیدن) ژی لکارن و بو

جهتی کۆمکرنی په یثقا (الفنجگاه:

Elfengah) بکار دهیت.

الفیه (Elfiye): دهزگه هی گوهنیلی

گیانه وهر یان مرۆقی کوژ دو

نهژادا بیت (دهیک ژ نهژاده کی و

باب ژ نهژاده کی دیتر).

اکنون (Eknûn): نهۆ، نوکه، نها.

(کنون و نون) ژی لکارن.

اکوان (Ekvan): گولا نهرغه وان -

گونه هکار - ناخی دتوه کی یه د

داستانین شه هنامی (شاهکارا

نه بولقاسم فردوسی) دا کو دگهل

روسته می شهر کر و هاته کوشتن.

اگر (Eger): هه گهر، هه که. (گر و

آر) پتر لکارن ب تایبه تی د

هۆزانان دا.

اگرچه (Egerçê): هه رچه نده،

هه کهرچی.

الاخن (Elaxûn): ئاواره و

دهر به دهر.

الام (Ulam): نهف په یقه ژ تورکی

یا مه غولی هاتیه وهر گرتن و ل

سهر ده می قهره قوبونلو و قه جهرا

که سهک هه بوو کو به لاش خزمه تا

مه ئمووری دیوانی دکر و ری نیشا

وی مه ئمووری ددا ژ گونده کی بو

ئیکی دی کو دگوتنه وی کهسی

یان وی ری نیشانده ری: «الام».

الاو (Elav): گوری یا ناگری.

الواط (Elvat): زهلامی بیعار -

فهلپته و کولانی.

الوس (Elûs): سپی - ههسپی سپی.

الیجه (Elîce): جورهکی پهروکی

گه خگه ختی نارمیشی یان هریی یه

کوب دهستی چپدکه ن.

امرداد (Emurdad): ناخی

فریشته کی یه د ئایینی زهردهشتی

دا - ناخی روژا ههفتی یه ژ ههر

ههیشه کا سالا هه تاخی - هه یفا

پینجی یا سالا هه تاخی

یه (مرداد).

امرود (Emrûd): هرمیک.

امروز (Êmrûz): ئه ثروکه (روژا کو

ئهم تیدا)، بی پیتا (ز) ژی

گه لهک بکار دهیت.

امروزه (Êmrûzê): قی زهمانی،

قی سه رده می.

امسال (Êmsal): ئه ف ساله (سالا

کو ئهم تیدا).

امشاسپند (Emsaspênd):

فریشته. د ئایینی زهردهشتی دا

ناخی ههر شهش فریشتین مه زنین

پله یهک (بهمن، اردی بهشت،

شهریور، اسپندارمذ، خرداد،

امرداد) بوو، و مه زنی شان ههر

بی زهلامی. «الفیه شلفیه»: ناخی

پهرتوکه کی بوو یا پری وینین

رویس و دلبر کو «حکیم ازرقی

شاعر» بو «طغان» شاهی سه لجوقی

به رهف کربوو و ناخی وی کربوو

[الفیه (کیر) و شلفیه (قوز)]،

ههروه سا هندهک دبیزن «الفیه و

شلفیه» ناخی دو ژنا بوویه.

الک (Elek): بیژینک.

الک دولک (Elek dulek): یاری

یه کا بچوبکایه کو ئهم دبیزین

(ترانی).

الکی (Elekî): کاری بیهوده -

ئاختنا کو راستی بو نه بت، (ئهم

د کوردی دا لشوبنا قی په یقی،

په یفا «ژقه ستا» بکار دئینن).

الگو (Ulgû): نمونه (خه یات و

پیتلاف چیکه ر پتر بکار دئینن).

الم شنگه (Elem şengê):

قه ره بالغ، هۆسه، دهنگ و دۆر.

النگو (Elengû): بازنگ (ئهوئ کو

ژنگ بو جوانیی دکهنه دهستین

خوه). (دستبند و دستیاره و دست

برنجن) ژی لکارن.

الوار (Elvar): ده پی پان و دریز و

ستویر.

- انبار (Enbar):** عنبار.
- انبارک (Enbarek):** جه بلخانه،
 ئەف ناڤه ل سهردهمی ساسانیان بو
 عنبارا چهکی دهاته گوتن، و ئەوی
 کو لهر دراوهستا دگوتنی (انبارک
 سالار، یان ژێ انبارک بڤ).
- انباز (Enbaz):** ههفتا - ههفتکار -
 شریک.
- انباشتن (Enbaşten):** عنبارکرن،
 خهزنکرن.
- انباغ (Enbax):** ههفتا - ههفتکار -
 شریک - ههوی (دهمی زهلام دکهته
 دوو یا چهند ژن، ئەو ژن دبنه
 ههویین ههفت).
- انبان (H-Enban):** هنبان.
- انبردست (Enburdest):** پلایس،
 کیلبتان.
- انبره (Enbere):** گیانهوه ری کو موی
 بان هریا وی وی وهریابیت -
 ههسپ و حیشتیری کو ئاڤی پین
 دکیشن.
- انبست (Enbest):** مه پین،
 جه مسین، قه رسین، رهق بوون (بو
 ماست و شیر و خوینی دهیته
 بکارئینان).
- انبه (Enbele):** ته مه رهند (فیقی
- شهش فریشتا (سپنتامینو) بوو کو
 پاشان ناڤی (ئاهورامه زدا) دانانه
 سه.
- امشب (Êmşeb):** ئیشهفت، ئەف
 شهقه (شهقا کو ئەم تیدا).
- امل (Ummul):** کهقنه پهریس (پتر
 بووان ژنکا بکار دهیت پین کو
 هیشتا گریدای ب داب و نهریتین
 کهقن فه بن).
- امیان (Emyan):** چزدانکا
 چهرمی (چزدانکا پارا).
- انار (Enar):** هنار.
- انار بن (Enar bun):** دارا هناری.
- انارستان (Enarêstan):** باغی
 هنارا.
- اناهیتا (A-Enahîta):** پیس
 نه بووی (پاک) - ناڤی فریشته کی
 بوو کو وه کیلا ناڤی بوو کو پاشان
 گوتنی (ستیپرا زوهره)؛
 (انا هید) ژێ لکاره و (ناهید) ژێ
 کورترکی یا وی یه - ههروه سا
 ناڤی په رستگه هه کی بوویه ل
 هه مه دانن و ل سهردهمی
 «هه خامه نشی یا» - په رتووکا
 ئاڤیستا، اناهیتا ب کهچه کا جوان
 دایه نیاسین.

انجیر بن (Encîr bun): دارا هیژیری.	یہ کہ) . انبوب (Enbûb): بہرک و مہ حفویر یان ہەر تشتہ کی کو بیته رائیخستن.
انجیر دن (Encîrden): کون کرن. انجیرہ (Encîrê): کون (پتر بۆ کونا قۆنۆ بکار دھیت).	انبودن (Enbûden): ئافراندن، چیکرن، خولقاندن - چنن (گول چنن) - سفتاندن (وہکی نشینکین مالی دهمی کو لسه ریک دسہفتین) - خرڤه کرن و تژی کرن. انبوه (Enbûh): پر، گه له ک - ئالوز و دناڤیکرا.
انجین (Encîn): پرت پرت کری. انچوچک (Ençûçek): دندکا هرمیکی - هەر تشتہ کی هویر یان بچویک - مروۆقی بهژن کورت و هویر (قه زم).	انبوییدن (Enbûyîden): بیهن کرن. انبیس (Enbîs): گه نم یان نوک و..... هتد، کو گیره کری بن و دابنه بای.
انداختن (Endaxten): ئیخستن - هاڤیتن - رائیخستن. اندازه (Endazê): چه نداتی - قه داره - قه در و قیمه ت. انداوه (Endavê): مالنج - شکایه ت.	انتر (Enter): جوړه کی مه میونکایه کورانییت وی د بی موینه و کوریا وی دریژه و سیرکباز بۆ که ناندنا خه لکی، وانا فییری کارین سهیر و که نیلوک دکن.
اندخس (Endexs): پشته فان. اندخسواره (Endexsvarê): که له. اندر (Ender): هوندر، ژ ناڤدا - هنده جارا دبیتسه پیشگر و ب ههردوو رهنگین (اندر، در) ل پیشی یا (فعل) ی دئین و جارا ژی دبیتسه پاشگر و بدویف (ناڤ) ی را دهیت و ئانکوا (زپ) ددهت، وهکی (پدر اندر = زریاب).	انجمن (Encumen): جقات. انجوخ (Encûx): کوریشکین سه روچاقا یان له شی ل ژیر کارتکرنا پیری. انجیر (Encîr): هیژیر - کون.

اندریای (Enderbay): کورتکری	یا په‌یقا «اندریایست» ه، ئانکو: پیدقی، پیویست.
اندرخور (Enderxor): ههژی، ب	سه‌رقه، لایق.
اندرز (Enderz): په‌ند، شیرت -	وه‌سپه‌ت، چیکاپه‌ت.
اندرزگر (Enderzger):	نصحه‌تکهر - ل سه‌رده‌می ساسانیا دگوتنه مسته‌شار (راویژکار)ی.
اندروا (Enderva-derva):	سه‌رنوخین - هلاویستی - سه‌رگه‌ردان.
اندروب (Enderûb): گوری	یاتی (جوړه‌کئی ئیشا پویستی یه).
اندرورد (Enderverd): شه‌لوارئ	کورت.
اندرون (Enderûn): هوندر، ژ	ناقدا.
اندرک (Endek): پیچ‌هک،	کیم. [اندرک اندک = پیچ پیچه، کیم کیم].
اندرک‌خور (Endek xor):	کیمخواره.
اندمه (Endeme): بیرئانینا خه‌مین	که‌قن - گوتنا سه‌ره‌اتیپین نه‌خویش
و خه‌مگین.	
اندرختن (Endûxten): خرپه‌کرن،	
کۆمکرن، جه‌ماندن.	
اندرول (Endûl): به‌رک.	
اندره (Endûh): خه‌م - کۆشان -	که‌سه‌ر.
اندره‌زدا (Endûh zuda): ئه‌و	تشت یان ئه‌و که‌سی کو خه‌ما کیم
بکه‌ت.	
اندره‌فزا (Endûh feza): ئه‌و	تشت یان ئه‌و که‌سی کو خه‌ما زیده
بکه‌ت.	
اندره‌گسار (Endûhgusar):	خه‌مخور - خوه شریک زانین د
	خه‌مین ئیکئی دی دا - ئه‌و که‌سی
	کو دل‌هی دلی که‌سی دلمای دده‌ت.
اندره‌گین (Endûhgîn): خه‌مگین،	دلته‌نگ.
اندری (Endî): ب هیقی بوون - سه‌بیر	
- هه‌روه‌سا ئانکوا «بوو - بلا	
بیت (باشه) - ماژخونه - به‌لکی»	
ژی دده‌ت.	
اندریشمند (Endîşmend): خودان	هزر، ره‌وشه‌نفر، ره‌وشه‌نبیر.
اندریشه (Endîşê): هزر - دالغه -	گومان - ترس.